

Økologisk svineproduktion i Europa: Status på sundhed og velfærd

Marianne Bonde, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet,
Institut for husdyrbiologi og –sundhed, Aarhus Universitet

Økologisk husdyrproduktion i EU er underlagt fælles EU-regler. De nationale bestemmelser og tolkninger af reglerne varierer ikke desto mindre betydeligt mellem de forskellige EU-lande. Da produktionsvilkårene også er meget forskellige på tværs af Europa, ses stor diversitet i økologiske driftsformer inden for ikke mindst økologisk svineproduktion. Der er kun begrænset viden om, hvad forskellige driftsformer og produktionsvilkår betyder for de økologiske grisens sundhed og velfærd. I denne artikel gives en opgørelse over både produktion, management og dyrevelfærd i økologiske svinebesætninger - fra Sverige i nord til Italien i syd. Opgørelsen er baseret på indsamlet datamateriale fra et netop afsluttet transnationalt projekt (Core Organic-pilotprojektet 'Prevention of selected diseases and parasites in organic pig herds - by means of a HACCP based management and surveillance programme').

Oplysninger indsamlet i besætningerne

I undersøgelsen deltog i alt 101 økologiske svinebesætninger fra seks EU-lande: Sverige (13 besætninger), Danmark (16 besætninger), Tyskland (20 besætninger), Frankrig (20 besætninger), Østrig (16 besætninger) og Italien (16 besætninger). Kun besætninger med min. 10 søer blev inkluderet, dvs. specialiserede slagtesvinebesætninger deltog ikke i undersøgelsen. Alle besætninger blev besøgt to gange i løbet af 2008, hvor de blev interviewet om opstaldning, fodring og pasningsrutiner, hygiejne, produktionsparametre samt håndtering og behandling af sygdomme. Derudover blev bl.a. gennemført en klinisk undersøgelse af et udsnit af både søer og grise, og opstaldningssystemet blev beskrevet.

Besætningsstruktur

Bedrifterne i undersøgelsen havde gennemsnitligt 74,6 søer (varierende fra 10-680 søer). 80 af besætningerne havde produktion af slagtesvin med en gennemsnitlig årsproduktion på 706 slagtesvin (varierende fra 5-4500). De danske besætninger var størst med gennemsnitligt 1.896 slagtesvin pr år. Antallet af søer var også størst i de danske besætninger (gns. 162 søer) fulgt af de tyske besætninger (gns. 104 søer). De svenske besætninger havde i gennemsnit 66 søer, mens besætningerne fra Østrig, Frankrig og Italien i gennemsnit havde 36-43 søer. Landenes gennemsnitlige besæt-

ningsstørrelse må dog formodes reelt at være mindre, da vi ikke har inkluderet besætninger med færre end 10 søer i vores opgørelse.

Opstaldning

Som forventet var der stor variation i staldsystemer svarende til de nationale økologiregler (se Tabel 1).

Tabel 1. Primært (og sekundært) forekommende staldsystemer til forskellige aldersgrupper af økologiske grise i 6 europæiske lande

Aldersgruppe	Stald med betonløbegård	Græs med stald/hytte	Landskab med stald/hytte	Indendørs
Drægtige søer	Østrig, Tyskland	Danmark, Frankrig, Sverige (Italien)	Italien	(Frankrig)
Diegivende søer og pattegrise	Østrig (Tyskland)	Danmark, Frankrig, Sverige, Italien, (Tyskland)	Italien	Tyskland (Frankrig)
Fravænnede grise	Østrig, Danmark, Tyskland	Italien, Sverige, (Danmark, Frankrig)	Italien	Frankrig (Italien)
Slagtesvin	Østrig, Danmark, Tyskland	Sverige, (Tyskland, Italien)	Italien	Frankrig (Tyskland)

I næsten alle besætninger anvendtes halm som strøelsesmateriale. Ved besøgene blev lejearealets hygiejnetilstand vurderet. I 25 % af tilfældene var lejearealet 'meget rent', mens det modsat i 12 % af tilfældene blev scoret som 'noget eller meget snavset'.

Fodring

I alle besætninger indgik byg, hvede og triticale som vigtige energikilder. Derudover fodrede 50 % med majs, 23 % med havre og 10 % med rug. De vigtigste proteinkilder var ærter (59 % af besætningerne), hestebønner (45 %) og lupin (6 %). 45 % af besætningerne anvendte soyamel/soyakage, 34 % kartoffelprotein, og 18 % fiskemel (i Danmark og Sverige). De hyppigst anvendte grovfodertyper var hø, ensilage, frisk græs og halm.

Halvdelen af besætningerne anvendte to eller tre foderblandinger til alle dyregrupper (søer, smågrise, slagtesvin). 88 % af de danske besætninger anvendte totalt tre-fem forskellige foderblandinger. 48 % af besætningerne havde forskellige foderblandinger

til drægtige og diegivende søer, 50 % af besætningerne brugte særskilt fravænningsfoder, og 27 % af besætningerne havde et specielt foder til pattegrisene.

Fravænningsalderen var i gennemsnit 48 dage varierende fra 33-90 dage. 45 % af besætningerne omgrupperede grisene efter fravæning, og der var foderskifte i 31 % af besætningerne. Tilsætning af zink til foderet forekom hovedsageligt i Danmark (50 % af undersøgelsens danske besætninger). 25 % af besætningerne tilsatte syre til foderet, 11 % iblandede antibiotika, mens 17 % tilsatte andre additiver (probiotika, enzymer, urter og planteekstrakter, valle, torskelevertran, hvede-/havreklid).

Reproduktion

Holddrift blev brugt i 74 % af besætningerne, hovedsageligt med tre-ugers hold. Faringsovervågning fandt sted i 22 % af besætningerne (særligt i Østrig, Tyskland og Frankrig), 46 % af producenterne var lejlighedsvis til stede, mens 32 % af besætningerne ikke havde overvågning. Kuldudjævning blev foretaget i 81 % af besætningerne. De italienske besætninger havde typisk ekstensive produktionssystemer med lokale svineracer, og de adskilte sig ved i mindre grad at bruge inseminering, drægtighedstests og kuldudjævning.

Sundhedsstyring

Vaccination af søer blev anvendt i 84 % af besætningerne. Hyppigst blev vaccineret mod parvovirus (64 %), rødsyge (60 %) og PRRS (10 %). Tilsvarende vaccinationsprogram fandtes for ornerne i 77 % af besætningerne. I 58 % af besætningerne blev smågrise vaccineret, først og fremmest mod mycoplasma (30 %). De italienske besætninger vaccinerede mod Aujetzky. 46 % af besætningerne havde karantænefaciliteter til indkøbte dyr. Sygestier til søer fandtes i 88 % af besætningerne, 66 % havde sygestier til fravænnede grise, og 79 % af besætningerne med slagtesvin havde sygestier til denne dyregruppe.

Velfærd

Tryneringe blev anvendt til søer i 23 besætninger med udendørs systemer (12 danske, 3 tyske og 8 franske), mens det ikke er tilladt i Østrig, Italien og Sverige. Kastration blev foretaget i 95 % af besætningerne; heraf kastrerede 2/3 af besætningerne grisene i første leveuge. 95 % af besætningerne kastrerede grisene uden bedøvelse. 21 % af besætningerne sleb tænder på pattegrisene, enten lejlighedsvis eller som rutine.

Ca. 60 % af besætningerne rapporterede at have problemer med pattegrisedødelighed. Fravænningsdiarre var et problem hos 43 % af besætningerne, mens 33 % havde problemer med dødelighed hos smågrisene. 37 % af besætningerne oplevede sygdomsproblemer omkring faring, og 20-25 % af rapporterede problemer med indvoldsorm eller lus/skab.

Den kliniske undersøgelse viste stor besætningsvariation i forekomsten af f.eks. søer i dårligt huld, halte søer og søer med vulvasår. Forekomst af tynde søer varierede fra 43-81 % i de 20 % dårligste besætninger, halte søer varierede fra 6-50 % i de 20 % dårligste besætninger, og søer med vulvasår varierede fra 12-43 % i de 20 % dårligste besætninger.